

Розробка цієї версії щодо формування дизайн-культури майбутніх інженерів-педагогів передбачає більш органічну інтеграцію і ранню стадію одночасного освоєння інженерних, педагогічних і дизайнерських знань. Цільова інтеграція покликана забезпечити не стільки послідовне освоєння обов'язкових гуманітарних, спеціальних і педагогічних знань, скільки формування особливого професійно-педагогічного статусу майбутніх інженерів-педагогів у формуванні їх дизайн-культури.

У цілому компетентнісний підхід до формування дизайн-культури можна розглядати як перспективну і системну форму створення культуротворчого середовища по всій вертикалі освіти і, як наслідок, в суспільстві і державі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глазкова І. Я. Компетентність майбутнього вчителя у запобіганні та подоланні педагогічних бар'єрів : [монографія] / Глазкова Ірина Яківна. – Бердянськ : Видавництво О. В. Ткачук, 2013. – 416 с.
2. Дейнеко С. В. Педагогічна компетентність учителя як умова та засіб гуманізації освітнього середовища [Текст] / С. В. Дейнеко // Управління школою: Науково-методичний журнал. – 2007. – № 4. – С. 2 – 7.
3. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / За заг. редакцією О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 255с.
4. Фурса О. О. Інноваційні технології у розвитку професійної компетентності викладачів дизайну / О. О. Фурса // Инновационные технологии в образовании : материалы VIII Междунар. науч.-практ. конф. «Инновационные технологии в образовании» (г. Ялта, 27–30 сентября 2012 г.) : сб. статей. – Симферополь–Ялта : РВВ КГУ, 2012. – С. 217–220.
5. Чирва О.Ч. Педагогічний дизайн як умова впровадження ефективних моделей мистецької освіти /О.Ч.Чирва // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць / гол. ред. проф.. Буряк В.К.-Кривий Ріг: КДПУ, 2008. – Вип. 21. – 498с., С. – 344 – 351.

Олена Сакалюк
(Київ, Україна)

ПРОФЕСІЙНО-ГУМАНІТАРНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА: ЕТНОХУДОЖНІЙ АСПЕКТ

У статті розглядається проблема гуманітаризації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, виокремлюється етнохудожній аспект гуманітаризації навчально-виховного процесу педагогічного ВНЗ. Доведено пріоритетність даної освітньої стратегії в сучасних умовах розвитку суспільства, що сприяє формуванню готовності студентів до роботи з дітьми, які постраждали від сімейного насильства, розумінні студентами власної індивідуальної сутності, створення власної педагогічної концепції.

Ключові слова: гуманітаризація професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, етнохудожній аспект, навчально-виховний процес, емпатія, професійна здатність, індивідуальність, традиції.

The article focuses on the problems of teaching staff training, the basis of which makes the principles of humanistic education and upbringing. One of the chief tasks is to create educational environment. The result of the environment must be teacher and pupil's interaction. Professional training must contribute to the teacher's understanding of his individual essence and the formation of his individual pedagogical conception.

Key words: the professional and pedagogical training, the ethnicity, the ethno and artistic aspect, the empathy, the scientific activity, the professional ability, the professional

individuality, the traditions.

Одним із найважливіших напрямів сучасної вітчизняної педагогічної науки і практики є розробка концептуальних підходів до мети і змісту навчання та виховання майбутнього вчителя початкової школи, пошук нових ефективних шляхів його всебічного розвитку. Пробудити в юних душах майбутніх педагогів почуття людяності, милосердя, доброчесності і працелюбства можна, лише спираючись на споконвічну мудрість і трудові традиції нашого народу, на підвалини етнопедагогіки, традиційну культуру предків, що зберегли національний характер і мораль.

Мета статті полягає у висвітленні ролі етнохудожнього аспекта професійно-гуманітарної підготовки студентів педагогічних ВНЗ до роботи з дітьми, які зазнали сімейного насильства.

Проблеми гуманізації та гуманітизації освітнього процесу у ВНЗ знайшли своє відображення в науковому доробку багатьох вчених, зокрема: Г. Балла, Ю. Пелеха, В. Рибалка, Ю. Бабанського, І. Зязюна. Аналіз наукової літератури показав, що зміст гуманітизації освітнього процесу на сучасному етапі його дослідження розглядається неоднозначно (С. Гончаренко, В. Добриніна, М. Андрєєва, А. Кузнєцова). Такі вчені, як І. Бех, В. Розумовський, Є. Бондаревська переконують, що антиподом гуманітизації освіти виступає не природничо-науковий напрям у пізнанні, а система, яка знеособлює людську свідомість. Будучи джерелом стабільності в періоди потрясінь, гуманітарні знання облагороджують характер людини, розширюють її духовний виднокіл, розвивають почуття проникливості та інтуїції, вміння розбиратися в суті речей та забезпечують ціннісною шкалою, за допомогою якої можна визначити, що є важливим, а що – другорядним з точки зору моральності. Вони невід'ємні від людського буття, людської особистості та допомагають створити моральний клімат, в якому легше перебувати і приймати правильні рішення.

У науковій педагогічній літературі сучасні педагогічні концепції художньо-естетичного розвитку майбутніх учителів у своїх наукових працях висвітлювали Є. Антонович, І. Зязюн, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Хижна, О. Щоколова.

Проблема готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності широко висвітлена у працях К. Дурай-Новакової, Р. Завіна, В. Сластьоніна, В. Шакотько та ін. Систему методичної підготовки студентів науковці пов'язують із розв'язанням багатьох проблем педагогіки: розвитком професійної активності майбутнього вчителя (С. Костанян), його професійного мислення (О. Куликович), самостійності (Р. Джердімалієва), творчих якостей (Л. Бамбурова), професійних інтересів (В. Яконюк) тощо. Плеяда науковців (М. Барахтян, О. Безпалько, Л. Долинська, З. Зайцева, Л. Кадченко, А. Ліненко) готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності визначають як особистісне утворення, яке забезпечує внутрішні мотиви діяльності, педагогічну самосвідомість, педагогічні здібності, знання, вміння та навички, здатність до інтегрування знань, професійно значущі якості особистості.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, здійснений з метою з'ясування стану дослідження проблеми професійно-гуманітарної підготовки вчителя до роботи з дітьми, які зазнали сімейного насильства дає можливість стверджувати, що гуманітизація освітнього процесу ВНЗ – це поняття, яке відображає складне і багатопланове явище, пов'язане з розв'язанням проблем докорінного реформування освіти, і не передбачає механічного збільшення кількості дисциплін гуманітарного циклу, які включаються до навчального процесу. *Дослідження, які проводилися в Україні, підтверджують надзвичайну гостроту проблеми і поширення різних форм насильства над дітьми.*

Гуманітизація професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, на нашу думку, є цілеспрямованим, систематичним виявленням, розвитком загальнокультурних компонентів у змісті професійної підготовки, що сприяють

формуванню у студентів єдиної картини духовно-матеріального світу і ролі людини в ньому; розвитку гуманістичної спрямованості свідомості студента, який прагне у взаємодії з навколишнім світом встановлювати відносно гармонійні відносини і цьому вчити своїх вихованців. Польські дослідники Б.Гурницька та Л.Валечко [8] вважають, що ефективне вирішення різноманітних фахових завдань значною мірою залежить від рівня сформованості у майбутніх педагогів професійно значущих особистісних рис і якостей, а саме – толерантності, емпатійності, сенситивності, асертивності.

Нами узагальнені аспекти удосконалення професійно-гуманітарної підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з дітьми, які постраждали від сімейного насильства, а саме: *культурно-історичний; морально-етичний; емоційно-оцінний; екологічний; психологічний; соціально-правовий, естетично-ціннісний; діяльнісно-творчий, етнохудожній та інтегративний.*

Особливої ваги, на нашу думку, у професійно-гуманітарній підготовці майбутніх учителів початкової школи варто надавати етнохудожньому аспекту. *Етнохудожній аспект* привертає увагу до культурної спадщини як основи для адекватного і цілісного сприйняття реальності, виявлення у змісті предметних знань ціннісного значення результатів діяльності людини в процесі суспільного розвитку.

Як зазначає А.Донцов, майбутній учитель початкової школи має уособлювати в собі інтелектуальний, найбільш прогресивний морально-духовний і етнокультурний потенціал майбутнього українського суспільства. Від того, яку світоглядну й ціннісно-моральну орієнтацію отримують студенти педагогічних спеціальностей в умовах вузівської освіти, залежить розвиток демократичних державотворчих процесів [3, с.9].

Людина творить культуру й водночас використовує її як засіб власного розвитку. Творчі можливості особистості виявляються в природних схильностях, естетичних ідеалах, емоційних переживаннях. Ось чому етнокультура є невіддільним складником професійно-гуманітарної підготовки вчителя – творчої особистості, яка в майбутньому допоможе самореалізуватися у творчості своїм вихованцям.

Уточнюючи своє бачення суті етнокультури, науковці визначають її як: накопичення й передача молодому поколінню історичного досвіду народу для забезпечення художньо-творчої діяльності, створення матеріальних і духовних художніх цінностей, що мають не тільки національне, але й загальнолюдське значення. “Етнохудожня спрямованість навчального процесу майбутніх учителів початкової школи – зазначає В.Шинкаренко – має полягати на формування у студентів ціннісного ставлення до художнього досвіду майбутніх поколінь, дозволяючи особистості розвиватись в гармонії з національною та загальнолюдською культурою” [7, с. 436]. На думку М. Степико, “етнічна культура, як специфічна парадигма життєтворення, яка, акумулюючи в матеріальних і духовних цінностях, знакових системах певні знання, значення творчі здібності й уміння народу, постає особливим способом буття етносу щодо інших спільнот людей” [5, с.11].

Професор О. Хижна вважає, що етнохудожній аспект професійної підготовки майбутніх учителів є складовою системи безперервної педагогічної освіти, основний принцип якої – створення умов для виховання гуманної особистості, здатної до культурного саморозвитку в сучасному полікультурному суспільстві. Дослідниця підкреслює: “Зміст етнохудожньої підготовки вимагає залучення студентів до вивчення національних та регіональних традицій, субкультур, трансформацію домінуючої культури як бази етнохудожньої підготовки за рахунок інтеграції з іншими культурними цінностями і передбачає діалог, який в змозі організувати лише педагог, відкритий культурному різноманіттю власної країни. Такий вектор стратегії етнохудожньої підготовки майбутніх учителів створює можливості для виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися впродовж усього життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну і

правову державу як невід’ємну складову європейської та світової спільноти” [6, с.594-603].

На основі аналізу наукових літературних джерел і результатів власного практичного педагогічного досвіду нами було виокремлено шляхи удосконалення професійно-гуманітарної підготовки майбутніх учителів початкової школи, серед яких проведення систематичних лекцій, лекторіїв, круглих столів, бесід на етнохудожню тематику для забезпечення засвоєння студентами педагогічних ВНЗ необхідних уявлень, знань і вмій; стимулювання відвідування майбутніми вчителями початкової школи етномузеїв, виставок художніх виробів тощо.

З огляду на культурну ситуацію, яка склалася в студентському середовищі, доводиться констатувати, що йому бракує насамперед естетичної культури як необхідної умови підвищення культури спілкування та поведінки, культури побуту і дозвілля. На жаль, створена раніше мережа закладів духовної культури нині втрачає здобуті позиції через високі податки, “витратні” й неекономічні технології організації дозвілля. Відтак, поле вільного часу молоді віддається на поталу приватним установам, які мало переймаються рівнем репрезентації цінностей духовної культури. Тому в молодіжному середовищі зростають тенденції маргінальності духовно-творчої діяльності: з одного боку, духовні цінності попередньої епохи втрачають актуальність, з другого – експансія зразків чужих культур досить потужно та агресивно поширюється на українських теренах. Тому важливим завданням гуманітаризації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи є залучення студентської молоді до пізнання багатомісної національної культури, актуалізації найсуттєвіших її аспектів і втілення їх у власну життєдіяльність.

Вважаємо ефективним засобом гуманітаризації навчально-виховного процесу Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова організацію етнічних свят, концертів, проведення ярмарків, фестивалів, екскурсій, наприклад, до Національного музею українського народного декоративного мистецтва, де представлена виставка творів заслуженого майстра народної творчості України, члена Національної спілки художників України, Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Міжнародної текстильної асоціації, викладача Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, кавалера ордена «За заслуги» III ступеня Олександра Олексійовича Бабенка, або неповторні враження від відвідин “гончарної столиці” України – селища Опішне, що на Полтавщині, де на порівняно невеликій глибині залягають пластичні барвисті керамічні глини. У 1986 р. в Опішному було засновано Музей гончарства (з 2001 р. – Національний музей-заповідник українського гончарства), у складі якого працюють Інститут керамології, Центр дослідження українського гончарства, Національний архів українського гончарства, гончарська книгозбірня України, меморіальні садиби майстрів О.Селюченко та Пошивайлів, Державна спеціалізована художня школа-інтернат I-III ступенів “Колегіум мистецтв у Опішному”, що діє у складі музею, також не має аналогів на теренах СНД та в Європі. Нині музей-заповідник володіє найбільшою в Україні колекцією творів народних майстрів-гончарів та художників-керамістів, де представлено роботи всіх національних шкіл художньої кераміки. Його відвідують усі, хто прагне глибше пізнати свою минувшину [2].

Застосування отриманої інформації студентами у процесі засвоєння арт-терапевтичних технік, дозволило здійснювати більш ефективний вплив на формування емоційної сфери молодших школярів, виховання гарного смаку, здатності відчувати, передавати красу в різних її проявах, спонукало до подальшого розвитку компенсаторних властивостей збережених функціональних систем, адже діти *часто соромляться або бояться розповісти про те, що над ними знуцаються. Тому в процесі соціально-психологічної адаптації молодших школярів має велике значення готовність учителя початкової школи до застосування арт-терапевтичних технік в роботі з*

неповнолітніми, що постраждали від насильства. Таким чином, виявлення, збереження та передача новим поколінням зразків творчості етносів, культурних знань і досвіду має стати одним із провідних завдань збереження та поширення самобутніх регіональних культурних традицій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Світанок Європи. Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття / В. П. Андрущенко – К., 2015.
2. Вдовенко Н. Опішне. Гончарна столиця України.-2012.[електронний ресурс].-Режим доступу:<http://kpi.ua/opishne>.
3. Донцов А.В. Моральна культура вчителя. Монографія. – Х .: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. –240 с.- С.- 9.
4. Пуцик О. Роль етнохудожньої культури в розвитку особистості майбутнього вчителя музики як педагогічна проблема /О. Пуцик// Науковий Вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія:Педагогіка.- №1(10).-2013.-С.225-226.
5. Степико М.Т. Філософсько-методологічний аналіз становлення та буття етнонаціональних спільнот: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. філософських н. : спец. 09. 00. 03 “Соціальна філософія та філософія історії” / М. Т. Степико. – Київ, 1999. – 34 с.- С.11.
6. Хижна О.П. Потенціал етнохудожньої підготовки майбутніх учителів музики в системі безперервної педагогічної освіти /О.П.Хижна //Освіта для сучасності = Edukacja dla wspolczesnosci : зб. наук. пр. / [редкол. : В. Г. Кремень (голова), заступники голови : В. П. Андрущенко, Н. Г. Ничкало, члени редколегії: Ф. Шльосек та інші]; НАПН України, НПУ імені М. П. Драгоманова, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. – Київ; Варшава : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 594-603.
7. Шинкаренко В. Методичне забезпечення вчителів початкової ланки до систематичної та цілеспрямованої роботи щодо формування етнохудожньої культури.-С.436.[електронний ресурс].-Режим доступу:http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hKt-AuXylwAJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/nvkogpth_2013_1_28.pdf+%&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua&client=ubuntu
8. Górnicka B., Waleczko Ł.: *Terapeutyczne aspekty organizacji czasu wolnego dziecka niepełnosprawnego przez rodziców/ w Rodzicielstwo w sytuacji dezorganizacji rodziny i możliwości wspomagania rodziców* //wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2014, 286s.

*Валентина Гриньова
(Полтава, Україна)*

НАРОДНИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ МУЗИКОТЕРАПІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Музикотерапія сприяє розвитку потенційних якостей особи чи відновлення функцій організму шляхом досягнення вищого ступеня міжособистісної інтеграції й, відповідно, вищої якості життя. Музикотерапія може бути засобом профілактики, реабілітації чи лікування.

У практиці зарубіжних музикотерапевтів, наприклад, згідно з Правилами клінічної практики Американської асоціації музикотерапії, оцінюванню підлягають “основні категорії психологічних, пізнавальних, комунікативних, соціальних та фізіологічних функцій із зосередженням на потребах та сильних сторонах пацієнта та визначенням особливостей реакції пацієнта на музику, його музичних здібностей і смаків”. За результатами оцінювання складається індивідуальний план